

VERICA BARAĆ, PREDSEDNICA SAVETA ZA BORBU PROTIV KORUPCIJE U SRBIJI

Uzaludno je pozivati tajkune na socijalnu odgovornost

Istina je da su nakon promena 2000. godine nove vlasti u Srbiji nasledile sistem koji je počivao na korupciji i pljački. Od tada se vrlo malo uradilo na suzbijanju sistemske korupcije. Bilo je određenih pomaka, ali, ispostavilo se da su oni nedovoljni da obezbede napredak u borbi protiv korupcije. Naročito ako se ima u vidu da je vlast često onemogućavala rad antikorupcijskim institucijama, koje je sama osnivala

✍ GORAN TARLAĆ

Verica Barać se jednom prilikom smrtno ozbiljno našalila: „Kada bi, kojim slučajem, ukinuli plate u opštinskoj upravi u Čačku, niko ne bi dao otkaz, svi bi molili da ostanu. Čak bi i doplatili - samo da ih ne odvoje od šaltera.“ Posle se analiziralo da li je reč o urođenom lokal-patriotizmu ili žena jasno i glasno govori o korupciji u svom rodnom gradu. A od tada ne prestaje... I u sedmoj godini svog bo-

ravka na čelu Saveta za borbu protiv korupcije, koji je 2001. osnovala Vlada Srbije sa lažnom namerom da to bude tim „Nesalomivih“ - gotovo od prvog dana su Eliotu Nesu stavljeni klipovi u točkove i kore od banane na stepenice - Verica Barać je bila i ostala najpoznatija po detaljnim izveštajima o slučajevima sistemske korupcije i po stalnim sukobima sa onim koji bi trebalo da joj budu prvi saveznici - Vladom Srbije.

Reporter: Nedavno su organi EU od vlasti Srbije zatražili proveru spornih privatizacija velikih srpskih preduzeća: „Sartid“, „Jugoremedija“, „Srbolek“, „C market“, „Mobtel“... Vi ste izjavili ono s čim se slaže i većina građana: ne očekujete da će doći do tog preispitivanja. Zašto?

Barać: Savet za borbu protiv korupcije je sve svoje izveštaje prethodnih godina pored Vlade Srbije dostavljao i Tužilaštvu, a pojedine predmete smo obradili i

dostavili Tužilaštvu kao krivične prijave. Pored našeg rada, mnogobrojni akteri u privatizaciji - sindikati, udruženja malih akcionara, kupci, učesnici na tenderima i aukcijama - podnosili su krivične prijave sa relevantnim dokazima koji upućuju na moguću korupciju. U našoj arhivi se nalazi veliki broj tih krivičnih prijava. Podnosioci nas mole da se obratimo Tužilaštvu i da ih svojim autoritetom podstaknemo da pokrenu istragu. Do današnjeg dana u većini tih predmeta nije preduzeta nijedna procesna radnja, a reč je o stotinama krivičnih prijava.

Zašto je to tako?

Jer su zakon tokom privatizacije kršile državne institucije, predstavnici vlasti. U međuvremenu se nije ništa promenilo u načinu na koji vlast u Srbiji funkcioniše, tako da nemamo razloga da očekujemo da će na osnovu ovog zahteva EU doći do pomaka u borbi protiv korupcije. Ono što možemo da očekujemo jeste da će vlasti u Srbiji na sve načine pokušavati da predstave domaćoj javnosti i Evropskoj komisiji da su to započeli, dok će zapravo u praksi nastojati da urade što manje.

Kada je Boris Tadić pre tačno godinu dana govorio o „nepristojno bogatim ljudima u Srbiji“, a ubrzo potom i apelovao na pravljenje „tajkunskog mosta“, da li ste očekivali nekakvu konkretnu akciju?

Ne. Iz tako postavljenog problema ne može da proistekne nikakva celishodna akcija. Korupcija u Srbiji je sistemski problem koji počiva na sprezi vlasti, finansijske moći i delova sveta kriminala. Taj problem se ne može rešavati tako što ćete tajkune pozivati na socijalnu odgovornost.

Kako tumačite aktuelnu polemiku dela državne vlasti i Milana Beka, koji priča o neprevarama, korupciji, privilegijama i reketu? Da li je reč o sukobu na način kako to doživljavaju obični čitaoci novina ili se nešto krupnije valja iza brda?

Ne verujem da šira javnost ima bilo kakvu zabludu da je reč o onakvom sukobu kakav je predstavljen u medijima. Na način koji smo do sada videli nebrojeno puta Milan Beko sada nastoji da prikrije činjenice i da predstavi sebe kao žrtvu vlasti. Činjenice su da je ofšor firma „Worldfin“ 2005. godine preuzela većinski paket akcija Luke Beograd po ceni znatno nižoj od realne, da iza te firme stoje Milan Beko i Miroslav Mišković, i da su oni odmah nakon preuzimanja Luke krenuli sa aktivnostima koje vode njenom gašenju. Oni sami su u javnosti više puta ponovili da Luke nisu kupili da bi se bavili lučkom delatnošću, već da bi na njenom zemljištu izgradili poslovno-stambeni kompleks, takozvani „Grad na vodi“. Ovakva kupovina Luke i koraci koje su njeni vlasnici preduzeli na njenom gašenju -

Kad vidite kako institucije užurbano postupaju po tužbama protiv Saveta, dok na drugoj strani godinama ignorišu činjenice iz naših izveštaja, i kad znate da je njihovo nepostupanje zapravo dovelo do tužbi, da je omogućilo da ljudi koji se navode u našim izveštajima činjenice proglašavaju za klevetu, onda to zapravo jeste jedna vrsta pretnje, samo malo sofisticiranija od pretnji u klasičnom smislu. I takođe je opasnija od obične pretnje

na primer, izmene Generalnog urbanističkog plana Beograda iz 2009. kojima je drastično smanjeno zemljište za obavljanje lučke delatnosti, sve to ne bi bilo moguće bez sprege s vlastima. Mislim da je pretežnom delu javnosti u Srbiji to potpuno jasno. Bekov pokušaj da sebe predstavi na suprotnoj strani u odnosu na vlast, korupciju i privilegije malo koga u Srbiji može da zavede.

Prošle godine ste zbog tog slučaja podneli krivičnu prijavu, reč je o sumnji da je 17 osoba 2005. nezakonito preuzelo akcije Luke Beograd. Sudu ste predali i čuveni predmet „C-marketa“, najavljivano je procesuiranje slučajeva „Nacionalna štedionica“, „Sartid“, „Šećerna afera“, „Satelit“. Šta su rezultati tih akcija?

Do sada Tužilaštvo nije preduzelo ništa. Njihovo nepostupanje dovelo je do toga da pojedinci čija se imena navode u našim izveštajima podnose tužbe protiv mene i Saveta za klevetu, jer činjenice koje se navode u našim izveštajima nikada nisu procesuirane. Milan Beko, Miodrag Kostić, Luka Beograd i drugi do sada su podneli više od deset tužbi za klevetu

protiv Saveta i po tim tužbama se ubrzano postupa.

Kakve su šanse da sve te afere odu u zatvor, poput nekih ranijih? Npr. krađe iz onog čuvenog Zajma za preporod Srbije, iznošenja deviza na Kipar, šverca cigareta, piramidalnih banaka i drugih slučajeva?

Mislim da pritisci domaće javnosti i evropskih institucija mogu dovesti do promene. Primer Hrvatske svakako daje povod za optimizam.

Na šta mislite?

Da pozitivna dinamika u društvu i proces pridruživanja EU mogu dovesti do odgovornijeg ponašanja vlasti i ozbiljnih pomaka u suzbijanju korupcije.

Kako je moguće da bez zakonskog epiloga ostane jedan tako očigledan primer kriminala poput privatizacije nekadašnjeg „C-marketa“ - koji je već pre toga bio privatno preduzeće, akcionarsko društvo - i njegove konverzije u, donedavno, Miškovićev „Maxi diskont“?

Slučaj „C-market“ je delimično obuhvaćen optužnicom protiv tzv. „stečajne mafije“. Tužilaštvo je selektivno istraživalo samo bivšeg direktora Slobodana Radulovića i njegove saradnike, u onom delu koji se odnosi na zloupotrebe u poslovanju „C-marketa“ kojima su oštećeni Miroslav Mišković i Milan Beko. Međutim, optužnicom nije obuhvaćeno samo preuzimanje akcija preduzeća, tzv. „memorandum o razumevanju“, tajni kartelski sporazum o fiksiranju kupoprodajne cene akcija i podeli tržišta, koji su u organizaciji Danka Đunića zaključili Mišković, Beko i Radulović. Od svih potpisnika „memoranduma“, optužen je samo Radulović - i to iz sasvim drugih razloga - a Milan Beko se na suđenju Raduloviću pojavio kao svedok. Ovakvo selektivno postupanje Tužilaštva upućuje na to da

„Bankomove“ nezakonite radnje

Da li ste tokom istraga o spregama politike, visokog biznisa i mafije dolazili do podataka o umešanosti lica, firmi ili institucija iz Republike Srpske?

I privredne i političke veze, kao i veze kriminalnih krugova iz Srbije i Republike Srpske, veoma su intenzivne, pa je razumljivo da se u slučajevima koje analiziramo povremeno nađu i akteri iz RS. Na primer, u privatizaciji Veterinarskog zavoda iz Zemuna, o kojoj smo uradili izveštaj i koja je sada postala i predmet interesovanja Brisela, jedna od firmi koje su učestvovala u nezakonitostima je i „Bankom“ iz Republike Srpske.

Da li je Srbija po nečemu naročito specifična u odnosu na svoje okruženje kada su svi ovi problemi u pitanju?

U Srbiji je sistemski korupcija dominantan problem koji sprečava formiranje institucija. Iako bi se to u izvesnoj meri moglo reći i za neke druge zemlje u okruženju, bitna je razlika to što su finansijske strukture kojima uspostavljanje institucija nije interes u Srbiji mnogo moćnije i bogatije od nekih drugih zemalja. A sve zbog enormne pljačke države i privrede devedesetih godina, pljačke koja se u tako velikim razmerama desila samo ovde. Takođe, teško je porediti zemlje u našem regionu i zbog nedavnih ratova koji su se na različite načine odrazili na sve nas. Pored toga što su otpori borbi protiv korupcije u Srbiji izrazito moćni, mi takođe spadamo u red zemalja u kojima ovaj problem praktično nije ni počeo da se rešava. ■

je u pozadini optužnice zapravo bio sukob između finansijskih moćnika.

Tokom svedočenja u postupku protiv stečajne mafije Milan Beko je, govoreći o privatizaciji „C-marketa“, pomenio izvesnu „sekundarnu privatizaciju“. Navodno je to vrlo omiljen termin srpskih tajkuna. Šta to znači?

Termin „sekundarna privatizacija“ odnosi se na kupovinu akcija od malih akcionara u preduzećima koja su privatizovana po propisima iz devedesetih godina. Po tim propisima je zaposlenim, penzionerima u preduzeću i drugim građanima bilo omogućeno da po povlašćenoj ceni otkupe većinski paket akcija nekog preduzeća.

Da li su sve vladajuće garniture od 2000. godine do danas - od Đinđićeve, preko Koštunićine, do sadašnje Tadićeve - zapravo bile ucenjene tajkunskim kontrauslugama?

Istina je da su nakon promena 2000. godine nove vlasti u Srbiji nasledile sistem koji je počivao na korupciji i pljački. Iako je reč o nasleđenom problemu, od tada se vrlo malo uradilo na suzbijanju sistemske korupcije. Bilo je određenih pomaka, poput donošenja antikorupcijskih zakona i formiranja specijalizovanih tela za njihovu primenu. Ali, ispostavilo se da su oni nedovoljni da obezbede napredak u borbi protiv korupcije. Naročito ako se ima u vidu da je vlast često onemogućavala rad antikorupcijskim institucijama, koje je sama osnivala. A u slučaju Republičkog odbora za rešavanje o sukobu interesa čak se dogodilo da bude ukinut u trenutku kad je njihov rad počeo da daje konkretne rezultate. Zbog toga u Srbiji danas postoji pun kontinuitet sa nedemokratskom zarobljenom državom kakvu smo imali pre 2000. godine, a takođe i kontinuitet tadašnje pljačke. Jer, najveći deo tog novca je posle 2000. oporan i uveden u legalne tokove, uglavnom kroz privatizaciju. Takođe, tokom mandata Đinđićeve vlade postojala je volja za sistemski pristup borbi protiv korupcije. Između ostalog, i osnivanje Saveta za borbu protiv korupcije rezultat je toga da je tadašnja vlada shvatila da joj je za takvu borbu potrebno telo sastavljeno od uglednih stručnjaka koji nisu deo vlasti. Sve to je izostalo kod svih kasnijih vlada.

Da se vratimo na tajkunske usluge - za šta one služe? Za finansiranje glomaznih i skupih partijskih aparata?

To pitanje je malo složenije nego što se o njemu govori u javnosti. Naime, kod nas se o tome govori kao da je Srbija zemlja razvijenog kapitalizma u kojoj finansijski magnati, koji zarađuju puno novca na tržištu, deo odvajaju na finansiranje stranaka da bi ostvarili politički uticaj. Naravno, to je s jedne strane tačno, ali, tajkuni dobijaju i ogromna sredstva iz budžeta, razne vrste subvencija, privilegovani položaj u javnim nabavkama... Srpski tajkuni ne posluju tržišno, već zah-

valjujući privilegijama i monopolima. Tako da je novac kojim finansiraju partije zapravo novac koji im je omogućila sprema sa tim partijama. U pitanju je, dakle, sprema finansijskih i političkih struktura koja je i dalje u potpunosti oslonjena na budžet države i građana Srbije, kao u vreme jednopartijskog sistema i planske privrede. Forme su promenjene, ali princip je ostao praktično isti. Uostalom, mislim da je ta predstava o tajkunima koji od svog bogatstva finansiraju stranke i drže ih pod svojom kontrolom definitivno razbijena kada je u istrazi protiv bivšeg gradonačelnika Zrenjanina Gorana Kneževića, jednog od prvaka Demokratske stranke u Vojvodini, pronađen sef u koji je on, kao i svaki drugi lokalni stranački šef, ostavljao gotovinu izvučenu iz javnih preduzeća za finansiranje stranačke kampanje.

Zbog čega vam je nedavno, u vreme pro-pale privatizacije „Telekoma Srbije“, pretio „Telekom Austrija“?

Pretili su tužbom za klevetu, jer smo objavili da je tender za prodaju „Telekoma Srbije“ organizovan na netransparentan način i uz ozbiljna kršenja zakona, što uvek upućuje na moguću korupciju. Nakon što nije dobila nijednu ponudu koja odgovara uslovima tendera Vlada Srbije je ipak stupila u pregovore s jedinim ponuđačem, iako je njegova ponuda bila znatno niža od minimalne, čime je taj ponuđač drastično privilegovan u odnosu na sve one koji bi takođe, dostavili svoje ponude, da su imali informaciju da će se one razmatrati, i pored toga što su ispod minimuma propisanog tender-skim uslovima. Svaka slična situacija, u kojoj postoji tako drastično kršenje procedure i privilegovanje jednog ponuđača, upućuje na mogućnost da je postojao

dogovor između onog ko organizuje tender i privilegovanog ponuđača.

Na čelu Saveta za borbu protiv korupcije ste od 2003. godine. Da li ste tada sebi zadali neki cilj, da li ste očekivali da ćete 2011. imati više konkretnih rezultata?

Mislim da je Savet dao značajan doprinos stvaranju javnosti o problemu korupcije u Srbiji. Način na koji sagledavamo problem korupcije bitno je drugačiji od onoga što vlast pokušava da predstavi. I činjenica da smo, zajedno sa mnogobrojnim drugim akterima, uspeali da razjasnimo da je korupcija u Srbiji sistemski problem koji počiva na sprezi vlasti i finansijskih centara moći predstavlja značajan oslonac da se počne sa rešavanjem problema.

Neprestano upoznajete javnost sa aferama u koje su umešani političari i tajkuni. Plašite li se za svoju sigurnost?

Ne.

Ima li pretnji? Kakve su, da li neke prijavljujete policiji?

Ne, pritisci na Savet su drugačije prirode. Pomenuli smo već tužbe. Njima se traže ogromne odštete zbog navodnih, kleveta. I kad vidite kako institucije užurbano postupaju po njima, dok na drugoj strani godinama ignorišu činjenice iz naših izveštaja, i kad znate da je njihovo nepostupanje zapravo dovelo do tužbi, da je omogućilo da ljudi koji se navode u našim izveštajima činjenice proglašavaju za klevetu, onda to zapravo jeste jedna vrsta pretnje, samo malo sofisticiranija od pretnji u klasičnom smislu. I takođe je opasnija od obične pretnje, jer, to ne možete prijaviti policiji i tražiti zaštitu.

Upitate li se nekada da li vam se sve to isplati? Izvršna vlast vas manje-više ignoriše, sudska takođe, a često ste meta napada tajkunske štampe: ispituju se vaše bračne okolnosti, zdravstveni karton, visina invalidske penzije...

Nismo sve ovo ni krenuli da radimo da bi nam se isplatilo, već zato što verujemo u određene vrednosti i zato što hoćemo da radimo na njihovom ostvarenju. A kada uđete u borbu iz uverenja i kad su na drugoj strani takve strukture o kojima govorite, onda su i njihove reakcije očekivane. To, naravno, nije razlog da se odustane.

Da li vas razočarava kada vas danas napada čak i neko s kim ste ne tako davno delovali na istim frekvencijama? Nedeljnik „Vreme“, recimo, a sve nakon glasila o bliskim vezama menadžmenta lista i Miškovićevog kruga biznismena. U martu glavni urednik Žarković o vama piše: „Gospoda je, inače, najdugovečniji funkcioner bilo čega u Srbiji“, „Vlade su se menjale, samo nju niko nije promenio“.

Ljudi često odustaju od borbe, a ponekad i prelaze na drugu stranu. To se događa i nije razlog za razočaranje. ■